

TÜRK EĞİTİM TARİHİNDE SOSYAL BİLİMLER VE SOSYAL BİLGİLERİN TARİHSEL SÜRECİ

Kenan ÇETİN*

Özet : Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler, bir çok ülke tarafından bir vatandaşlık eğitimi programı olarak benimsenmiştir. Sosyal Bilgiler insanlara içinde yaşadığı toplumu, bölgeyi, ülkeyi ve dünyayı tanıtır. Bunların tarihsel sürecini öğretir. Toplumsal yaşamla ilgili her konu sosyal bilimlerin kapsamına girdiği için tarihsel süreci de çok eskilere dayanır.

Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler, kavram olarak benzerlikler gösterirler. Ancak aralarında şu fark vardır: Sosyal Bilimler konu alanlarıdır. Bu alanlar arasında Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Bilgisi, Sosyoloji, Antropoloji, Hukuk ve Psikoloji gibi önemli bilimler yer alır. Sosyal Bilgiler ise bir öğretim programıdır. Başka bir deyişle öğretim kurumlarında yer alan eğitim alanlarının yarattığı bir kavramdır. İnsanlıkla ilgili her türlü değişim ve gelişim Sosyal Bilimlerin ilgi alanına girer. Tarihin babası sayılan Herodot ve ünlü coğrafyacı Ptolemaios aynı zamanda Tarihin bilinen en eski Sosyal Bilimcileridirler.

I-Türklerde Sosyal Bilimlerin Gelişim Süreci

Türkler’de Sosyal Bilimle ilgili çalışmalar ve örnekler oldukça eskilere dayanır. En eski Türk yazılı belgeleri olarak bilinen “Göktürk Yazıtları” içerik bakımından Tarihsel, Kültürel ve Sosyolojik bilgi ve mesajlarla doludur. Bu bakımdan Türk tarihinde Sosyal Bilimlerle ilgili ilk yazılı belgelerin Göktürk yazıtları olduğu söylenebilir. İlk Müslüman Türk Toplumlarından olan Karahanlılar zamanında yazılan iki önemli eser “Divan-ı Lügatit-Türk ve Kutadgu Bilig” edebi eserler olmalarının yanı sıra birer sosyal bilim çalışması örneğidirler.

---

* Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, K.K.E.F, İlköğretim Anabilim Dalı

XI. Y.Yılda Selçuklular zamanda kurulan Nizamiye Medreseleri, Türk eğitim ve öğretim tarihinin en önemli kurumlarından. Nizamiye Medreselerinde İslâmî ilimlerin yanı sıra Tıp, Matematik ve Felsefe gibi ilimler okutuluyordu. Bu medreselerde Tarih ve Coğrafya derslerinin okutulduğuna dair bir bilgi bulunmamasına rağmen, bu dönemde çok ünlü tarihçiler yetişmiş ve değerli eserler yazmışlardır.

A-Osmanlılar'da Sosyal Bilimler :

Osmanlılar'da eğitim ve öğretim kurumları medreselerdir. İlk Osmanlı Medresesi Orhan Bey zamanında 731 H. (1330 M) de İznik'de inşa edildi. Daha sonra Bursa'da benzer medreseler yapıldı. II.Murat zamanında medrese sayısı çoğaldı. Osmanlı Medreselerinde en önemli düzenleme II. Mehmet (Fatih) zamanında gerçekleşti. Bu medreselerde Kelam, Mantık, Belagat, Lügat, Nahiv, Hendese, Heyet (Astronomi) derslerinin yanı sıra Tarih, Coğrafya ve Felsefe gibi sosyal bilimler de okutuluyordu (Uzunçarşılı, 1988:1/2) Medreselerdeki eğitim ve öğretim 16. ve 17. yıllarda bir duraklama ve bozulma süreci yaşadı. Osmanlı İmparatorluğunun genel durumuna paralel olarak yaşanan bu duraklama ve bozulmanın önlenmesi için XVIII.yılıda bir takım yenilikler (Islahatlar) gerçekleşti. 1733 yılında kurulan “Mühendishane-i Bahri-i Hümayun” batılı anlamda ilk Yüksek Öğretim Kurumudur. Bu okulda Türkçe, Arapça, Fransızca, Geometri, Aritmetik, Cebir, Topografya, Trigonometri, Entegral, Diferansiyel Hesap, Mekanik, Astronomi, İstihkâm ve Balistik derslerinin yanı sıra Tarih, Coğrafya ve Harp Tarihi dersleri okutuluyordu. (Atuf,1930a:5). 1795 yılında “Mühendishâne-i Berri-î Hümayun” kuruldu. Dört sınıftan oluşan bu okulun ikinci ve üçüncü sınıflarında Coğrafya dersleri okutuluyordu. (Atuf,1930b:5)

1826 yılında Yeniçeri Ocağı kaldırılarak yerine “Seraskerlik Teşkilatı” kurulunca; merkez ve vilayetlerdeki ordu birimlerinin hizmetinde çalışacak memurlar için “Menşe-i Küttab-ı Asker-i” denilen kurs mahiyetinde bir öğretim

kurumu oluşturuldu. Burada Coğrafyayı Umumi, Tarih-i Umumi, Coğrafyayı Osman-i dersleri okutuluyordu. (Ergin, 1977a:I/713)

1838 yılında “Meclis-i Umurı Nafia” nın kurulması ve 1839’da Tanzimat Fermanının ilanı ile eğitim ve öğretim kurumlarının ıslahı hızlandı. Bu kapsamda ilk olarak “Mekâtib-i Rüştîye Nezareti” isminde bir daire kuruldu. (Ataünal,Özalp,1977a:713.) Bu daire Adliye Mektepleri ile Sıbyan Mekteplerindeki kontrol ve yönetim görevini üstlenmişti. Osmanlı Sıbyan Mekteplerinde, Osmanlı Tarihi ve Kısa Coğrafya dersleri okutuluyordu.

1845 yılında “Meclisi-i Maarif-i Muvakkat” (Geçici Maarif Meclisi) ve 1846’da (Meclis-i Maarif-i Umumiye” kuruldu. Bu meclis Sıbyan mekteplerini ıslah ederek yedi yaşını dolduran her çocuğun okula gitmesini zorunlu kıldı.(Ergin,1977b:I/5)

1856’da ilan edilen “Islahat Fermanı” ile yapılan yenileşme hareketleri sonucunda 17 Mart 1857’de “Maarif-i Umumiye Nezareti” kuruldu. Bu kurumun ilk önemli çalışması 1859’da Mülkiye Mektebinin kurulması ile gerçekleşti. Mülkiye Mekteplerinin birinci sınıflarında Tarih ve Coğrafya dersleri okutuluyordu.(Ergin,1977cII/599) 1866 yılında Maarif Nezareti bünyesinde “Telif ve Tercüme Dairesi” kuruldu. 1870 yılında hazırlanan “Telif ve Tercüme Nizamnamesi” ile ilkokullara ait ders kitaplarının yazdırılması bir şartname ile belirlendi.(Ataünal,Özalp,1977c:8)

1 Eylül1869’da Türk Eğitim Tarihi açısından çok önemli bir atılım olan “Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” yürürlüğe girdi. Bu nizamname ile merkez ve taşra teşkilatlarının işleyiş ve içerikleri belirlendi. Nizamname ile “Darul Muallimin” (Erkek Öğretmen Okulu) için Sıbyan, Rüştîye ve İdadi şubeleri kuruldu. Buna göre: Rüştîye Şubelerinin birinci sınıflarında Tarih ve Coğrafya, ikinci sınıflarında Tarih ve üçüncü sınıflarında Tarih ve Coğrafya dersleri okutulacaktı. İdadi şubelerinin birinci sınıflarında Coğrafyayı Umumi, Muhtasar Tarihi Umumi; ikinci sınıflarında Coğrafyayı Osman-i dersleri bulunuyordu. 1870 yılında kız öğretmen okulu (Darul Muallimat) kuruldu. Bu okulun Rüştîye

şubelerinde Tarih ve Coğrafya dersleri vardı. 1878 yılında askeri okullarda ders veren hocalardan sivil öğretmenler yetiştirmek amacıyla “Menşe-i Muallimin” ismiyle yüksek derecede bir okul açıldı.(Ergin,1977dII/714) Bu okulun iki yıllık olan Coğrafya sınıflarında: Coğrafyay-ı Umumi, Coğrafyay-ı Tabii, Coğrafyay-ı Tarihi, Tabakatul Arz, Coğrafyay-ı Politikî, İlmi Ahval-i Bilat, Tarih ve Coğrafya dersleri; yine iki yıllık olan tarih sınıflarında: Tarih-i Devlet-i Aliye, Tarih-i Umumi, Tarih-i Asır, İstatistik ve Coğrafya Tarihi dersleri okutuluyordu.

1876 yılında I. Meşrutiyetin ilanı ile düzenlenen “Kanun-u Esasi” ile her Osmanlı vatandaşı için eğitim ve öğretim bir hak olarak tanındı. Tanzimattan sonra teşekkül eden azınlık okullarının sayısı bu kanun ile çoğalmaya başladı. Bunlar arasında en fazla sayıya sahip olan Ermeni okullarının programlarında ilmî siyasî ve Tabii Coğrafya dersleri vardı.

1878 – 1879 yıllarında İstanbul’da bulunan Kız Rüştîyeleri ve Kız Sanayi (Sanat) okullarının 1,2,3,4,5,6., yıllarında Tarih; 4.,5.,6., yıllarında da Coğrafya dersleri okutuluyordu.

1880 yılında ilk Hukuk Mektebi açıldı.(Ergin,1977eIII/1103-1104) İlk dersi ünlü Ahmet Cevdet Paşa tarafından okutulan bu okulda; Coğrafya, Mantık, Tarih-i Osmani ve Tarih-i Umumi dersleri bulunuyordu. 1884’te bu programa Tarih-i Düvel (Devletler Tarihi), Tarih-i Umumi ve Tarih-i İslâm Dersleri eklendi.

1889 yılında İstanbul’da Dilsizler ve Körler Mektebi açıldı. (Ergin,1977f:III/1165) Bu okulda Coğrafyay-ı Umumi ve Hususi dersleri okutuluyordu.

1900 yılında Yüksek Öğretimde bir takım yenilikler yapıldı. Yüksek Okul düzeyinde olan “Darul Fünun-ı Şahane” açıldı. Bu okul üç bölümden oluşuyordu:

1. Ulum-ı Aliye-i Diniyye Şubesi
2. Edebiyat Şubesi

3. Ulum-ı Riyaziye ve Tabiiye Şubesi

Bu Yüksek Okulun Edebiyat Şubesinde Tarih-i Osmani, Tarih-i Düvel, Coğrafyay-ı Umumi ve Osmanî dersleri bulunuyordu. 1908 yılında yapılan program değişikliği ile bu derslere Felsefe, Tarihi Felsefe, Coğrafyay-ı İlmi ve İctima-i dersleri eklendi.

1907 yılında açılan ilk Polis Memurları Mektebinde (Selanik) Tarih ve Coğrafya dersleri vardı.

1908 yılında “Erkek Sultanileri” geliştirildi. Çoğu yatılı olan bu okullarda Tarih ve Milli Coğrafya dersleri vardı.

1910 yılında Maliye Memurları Mektebi açıldı. (Ergin,1977gIV/111513) Bu okulun programında Coğrafyay-ı Osmani, Komşu Hükümetler ;Coğrafyası, Tarih-i Osman-i, Akdeniz ve Karadeniz havzaları Coğrafyası gibi sosyal içerikli dersler vardı. 1913 yılında “Kız İdadisi” açıldı. Bu kız liselerinde Tarih ve Coğrafya Dersleri vardı. Aynı yıl kız liseleri “İnas Sultanileri” ne dönüştürüldü. Kız Sultanilerinde de Tarih ve Coğrafya dersleri okutuluyordu.

1913 yılında “Medresetül Vaızin” ismiyle bir okul açıldı.(Ergin,1977h:I/160) Vaiz yetiştiren bu okulda:

1. Birinci sınıfta Tarih-i Umumi, Tarih-i Osmani, Türk Tarihi, Coğrafyay-ı Osmani ve İslami, Coğrafyay-ı Umumi;
2. İkinci sınıfta Tarih-i Umumi, Tarih-i Osman-i ve Tarih-i İslâm dersleri vardı.

1913 – 1914 yılında öğretime açılan “Medresetül İrşad” mektebinin Vaızlar Şubesi’nde Tarih-i İslâm ve İlm-i İctima dersleri okutuluyordu.(Ergin, 1977ı:I/165) 1914 yılında “Darul Hilafetül Aliye Medresesi” kuruldu. Bu medresenin :

1. Tali Kısım-ı evvel bölümü birinci ve ikinci sınıfta, İslâm Tarihi, Coğrafyay-ı Umumi; üçüncü sınıfta İslâm Tarihi, Coğrafyay-ı Umumi ve İslâmî; dördüncü sınıfta İslâm Tarihi ve Tarih-i Umumi.

2. Tali Kısmi Sani Bölümünde: beşinci sınıfta İslâm Tarihi, Tarih-i Umumi ve Türk Tarihi; altıncı ve yedinci sınıflarda Osmanlı Tarihi
3. İptida-i Hariç sınıflarında: birinci sınıfta Coğrafya; ikinci sınıfta Tarih-i İslâm ve Coğrafya
4. İptida-i Hariç İzhar-i sınıflarında: birinci sınıfta Tarih-i Osman-i ve Coğrafya; ikinci sınıfta Coğrafya dersleri
5. İptida-i Dahil üçüncü sınıflarda Tarih-i İslâm, Tarih-i Osman-i ve Umumi dersleri okutuluyordu.(Ergin,1977i:I/127-128)

1919'da çıkarılan bir Nizamname ile Darul Fünun çeşitli Fakültelele dönüştürüldü. Bunlar: Hukuk, Tıp, Edebiyat ve Fünun (Fen) Fakülteleri idi.

Edebiyat Fakültesinin programında: Mantık, Ahlâk, Terbiye, Ruhیات (Psikoloji), İctimaiyat (Sosyoloji), Tarih-i Felsefe, İslâm Felsefesi, Tabî Beşeri ve İktisadi Coğrafya, Memalik-i İslamiyye Coğrafyası, Kıtaat Coğrafyası, Son asırlarda Avrupa ve Devlet-i Osmaniy-e Tarihi, Akvam-ı Kadime-i Şarkiye (Eski Doğu Kavimleri) Tarihi, Kurun-ı Vustada Şark Akvam-ı (Ortaçağda Doğu Kavimleri) Tarihi ve Türk Lisanı Tarihi dersleri okutuluyordu.

B- Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Yapılan Yenilikler :

1924 yılında Türk Milli Eğitiminde en önemli yeniliklerden birisi olan “Tevhid-i Tedrisat Kanunu” çıkarıldı. (Ataünal,Özalp,1977d:35) Aynı yıl Darul Fünun Eminliğine (Üniversite Rektörlüğü) İsmail Hakkı Baltacıoğlu getirildi.(Ergin,1977k:III/1240) Bu gelişmelerden sonra Edebiyat ve İlahiyat Fakülteleri yeniden düzenlendi. Yeni düzenlemeye göre Edebiyat Fakültesi şu bölümlerden oluşuyordu:

- 1- Edebiyat Bölümü
- 2- Tarih Bölümü: (Dersler: Türk Tarihi, Akvam-ı İslâmiye Tarihi, Yunan ve Roma Tarihleri, Kurun-ı Vusta Tarihi (Ortaçağ Tarihi), Kurun-ı Cedid-e Tarihi (Yeni Çağ Tarihi), Avrupa ve Türkiye Münasabat-ı Tarihi, İslâm Sanayi-i Nefisesi Tarihi (İslam Güzel Sanatlar Tarihi), Türk Siyasi Tarihi.)

- 3- Coğrafya Bölümü: (Dersler: İslâm ve Türk Coğrafyası, Mevzi-î ve Tabîî Coğrafya, Beşeri ve İktisadi Coğrafya)
- 4- Felsefe Bölümü: (Dersler: Mabadettabiyat (Metafizik/Fizik Ötesi), Felsefe-i İslamiyye, Tarihi Felsefe, Tarih ve Felsefe-i Edyan (Din), Ruhiyat (Psikoloji) İctimaiyat (Sosyoloji), Mantık, Bediiyat, Ahlak, Terbiye-i Etfaliyat (Çocuk Eğitimi))

Sonradan bu programlara Sosyal Bilimler kapsamında olan Umumi Ruhiyat (Genel Psikoloji), Tarih-i Sinaat (Sanat Tarihi), Umum-i Türkiye Tarihi dersleri eklendi.

İlahiyat Fakültesinde ise Sosyal Bilimler kapsamına giren İslam Felsefesi Tarihi, Tarihi Felsefe, Tarihi Edyan (Dinler Tarihi), Türk Tarihi Dinisi, İslam Tarihi ve İctimaiyat, Ruhiyat, İctima-i Ruhiyat (Toplum Psikolojisi) gibi derler okutuluyordu.

1928 yılında Cumhuriyet Türkiye'sinin yeni simgelerinden biri olan "Harf İnkılabı" yapıldı. Türkiye'nin Kültürel, Bilimsel ve Sosyal açıdan yaşadığı en önemli değişimlerden birisi olan harf inkılabı kısa sürede etkilerini gösterdi.

1933 yılında çıkarılan 2252 sayılı yasa ile Darul Fünun Kurumu kaldırılarak yerine "Üniversite" kuruldu. 1 Ağustos 1933'te bu düzenleme ışığında İstanbul Üniversitesi açıldı. Üniversite bünyesinde bulunan Edebiyat Fakültesinde şu bölümler yer alıyordu:

- 1- Dil ve Edebiyat Bölümü
- 2- Felsefe Bölümü : (Dersler : Felsefe Tarihi, Türk Filozofları Tarihi, Umumi Felsefede Mantık, Umumi Ruhiyat, Tecrübi Ruhiyat (Deneysel Psikoloji), Pedagoji, İslam Dini ve Felsefesi)
- 3- Tarih Bölümü : (Dersler: Umumi Türk Tarihi, İlkçağ Tarihi, Ortaçağ Tarihi, Son Zamanlar Tarihi, Umumi Arkeoloji, Sanat Tarihi, Türk İnkılabı Tarihi.)
- 4- Coğrafya Bölümü: (Dersler : Türkiye Coğrafyası ve Mevzi-i Coğrafya, Umumi Coğrafya, Fiziki Coğrafya, İktisadi Coğrafya)

İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi programında Sosyal Bilimler kapsamında olan Sosyoloji, Sosyal Siyaset ve Komün Bilgisi, İktisadi Coğrafya dersleri bulunuyordu.

Cumhuriyetin sonra Milli Eğitimle ilgili sorunlar ve çözüm yolları, belirli zamanlarda toplanan “Maarif Şuraları” nda ele alınıyordu. Bu Şuralarda alınan tavsiye niteliğindeki kararlar Milli Eğitim Bakanlıklarınca değerlendirilmekte olup, günümüzde de bu uygulama devam etmektedir. İlk Milli Eğitim Şurası 17-19 Temmuz 1939’da, ikinci şura ise 15-21 Mart 1943’te toplandı. Sosyal Bilimlerin önemli alanları olan Tarih ve Coğrafya kongreleri de önemli bilimsel etkinlikler arasındadır.

II- Cumhuriyetten Sonra İlkokul ve İlköğretim Okulları Programlarında Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler

Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgilerin ders programları ve amaçları 1923 yılına kadar önemli bir değişikliğe uğramadı. 1926 yılında Sosyal Bilgilerin amacı şöyle açıklandı: “Genç nesli muhitine faal bir halde intibak ettirmek suretiyle iyi vatandaşlar yetiştirmek”. (Sönmez,1999a:51)

1929 programında ise Sosyal Bilgilerin amacı: “İlk tahsil çağında bulunan çocukların bedence ve ruhça en salim itiyatlara sahip olmalarını temin edecek bir muhit içinde en lüzumlu bilgileri ve maharetleri kazandırmak, genç neslin mektebe ilk girdiği günden itibaren içtima-i kudret ve kabiliyetçe müterakki bir intizamla yetişecek milli cemiyet ve Türk Cumhuriyetine ruhen ve bedenlen en faydalı bir tarzda intibak etmeğe azami ehliyeti kazandırmak” olarak belirlenmiştir. (Sönmez,1999b:52)

A- 1930 Yılında Hazırlanan İlk Mektep Müfredat Programına Göre Tarih Derslerinin Hedefleri:

- 1- Çocuklara Türk Milletinin mazisi hakkında malumat verip, onlarda Milli Şuuru uyandırmak.

- 2- Bu günkü medeniyetin uzun bir mazinin mahsulü olduğunu anlatmak.
- 3- Büyük şahısların hayat ve hareketleri tasvir edilerek çocuklara imtisale şayan numuneler göstermek.

Aynı programda Coğrafya Derslerinin hedefleri şöyledir:

- 1- Vatanın muhtelif yerlerinde yaşayan insanları birbirlerine tanıtmak, birbirlerinin maişet (geçim) tarzlarını ve ihtiyaçlarını öğretmek ve aralarındaki rabita (Bağ) ve muhabbeti artırmak.
- 2- Çocuklara doğup büyüdükları memleketi tanıtmak ve Türk ,vatanını sevdirmek.
- 3- Dünya ve dünyanın Şems (Güneş) alemindeki mevki-i, hareketleri ve bunun neticeleri, dünya üzerinde meydana gelen coğrafya hadiseleri hakkında çocuklara bilgi kazandırmak. Vatanımızla en çok temasta bulunan ve ilgisi olan memleketler üzerine biraz daha etraflı olmak üzere dünya üzerindeki başka memleketleri ve milletleri tanıtmak.
- 4- Çocuğa daima görüp temas ettiği eşya ve hadiselerin sebeplerini araştırmaya hadiseler arasındaki rabita ve münasebetleri bulup çıkarmaya sevk etmek suretiyle mülahaza ve muhakemelerini kuvvetlendirmek.

B- Yurt Bilgisi Derslerinin Hedefleri :

- 1- Çocuğa, etrafında olup biten işlerin, cereyan eden hadiselerin ahlakî, iktisadî ve hukuki, kısaca içtima-i manalarını idrak ettirmek.
- 2- Onda, Devlet, Milliyet ve Aile tesanüdüne (dayanışma/yardımlaşma) İbtina (Dayanan) sağlam bir ahlakîyet hissi tevlit etmek ve yaşatmak.
- 3- Çocuğa içinde yaşadığı cemiyette, kendisinin oynadığı ve oynayacağı rolü sezdirmek, onu Demokratik bir devlette vatandaşların hak ve vazifeleri hakkında esaslı bir fikre sahip etmek.
- 4- Çocuğa, en geniş mana ile yurdunu ve milletini sevdirmek.
- 5- Türk say (Çalışma/Gayret) ve teşebbüsü ile meydana gelen ve aynı say ve ikdam ile işletilen müesseselerde (mesela : Şimendiferlere, Seyrüs sefaine,

bazı fabrikalara, milli bankalara, vatan-î ve hayırperver cemiyetlere vb...) bilhassa dikkati celb suretiyle çocukta Türk'ün iktisadi ve medeni kudret ve kabiliyeti hakkında esaslı fikirlere ve malumata sahip etmek.(Sönmez,1999c:52)

III. 1936 Yılı Programı

A. 1936 Yılında Hazırlanan Programda Belirlenen Amaçlar :

“Bilimsizliği gidermek; kültür içinde her gün daha çok çocuk ve yurttaş okutup yetiştirecek bir programı uygulamak, Kuvvetli Cumhuriyetçi, Ulusçu (Milliyetçi), Halkçı, Devletçi, Laik ve Devrimci yurttaş yetiştirmek. Çocukları zihnen, bedenen geliştirmek irasını, karakterini ulusal tarihimizin gösterdiği yüksek derecelere çıkarmak; eğitim ve öğretimde güdülen usul bilgiyi yurttaşa maddi hayatta başarı sağlayan bir cihaz haline getirmek. Eğitimi her türlü hurafeden ve yabancı fikirlerden uzak, üstün, ulusal ve yurtçu kılmak; her eğitim ve öğretim kurumunda öğrencinin teşebbüs kabiliyetini kırmamağa sevgi ve okşayışla özen göstermekle beraber onları hayatta kusurlu olmaktan korumak için ciddi bir disiplin ve düzene, içten bir ahlakî anlayışa alıştırmak.

Vatandaşların Türk'ün derin tarihini bilmesine olağanüstü bir önem vermek; bu bilgi Türk'ün kapasite ve enerjisini, nefsine güven duygularını ve ulusal varlığa zarar verecek bütün akımlara karşı sarsılmaz dayanımını kutsal bir evin olduğunu benimsetmek; Türk dilinin ulusal, tükel bir dil haline gelmesi hakkındaki ciddi çalışmalara devam etmek.” Üzere 8 madde halinde toplanmıştır. Bu maddelerin beşi doğrudan Sosyal Bilgilerle ilgilidir.

B. 1936 İlkokul Programında Tarih Derslerinin Hedefleri :

- 1- Türk çocuklarına Türk İnkılabının manasını, şumulünü ve tarihi önemini kavratmak

- 2- İnsanlığın ve bilhassa Türk milletinin tarihte atmış olduğu ileri adımlara çocukların dikkatini çekmek ve bu günkü kültürün nasıl bir mazinin eseri olduğunu belirtmek.
- 3- Türk ırkının Orta Asya'da kültürü nasıl kurduğunu, dünyanın dört bucağına bu kültür ve dilini nasıl yaydığını çocuklara kavratmak. Türk milletinin dünya tarihinde yaptığı büyük rolü belirtmek, onlara milli benliklerini hissettirmek, Türk çocuklarında Türk milletine karşı içten bir sevgi ve derin bir saygı yaratmak, onları Türk milletinin ülkülerini tahakkuk ettirmek için her fedakarlığı göze alacak bir karakterde yetiştirmek, Türk milletinin istikbaline güvenlerini arttırmak.
- 4- Tarihi şahsiyetlerin yaptıkları işler üzerinde durarak çocuklara ibret dersi vermek. Tarihte büyük adamların büyük rolünü göstermek, bilhassa Atatürk'ün Türk milleti ve bütün dünya için açtığı geniş ufuklara tebarüz ettirmek.
- 5- Geçmişî tetkik ettirerek, hali çocuklara daha iyi kavratmak ve istikbâl için önlerine ufuk açmak; Türk milletinin istikbaldeki milli ve insanî büyük rolüne onların dikkatini çekmek.
- 6- İnsanların muhitleri ile hayatları arasındaki sıkı ilgileri belirtmek ve insanların muhitleri üzerine nasıl tesir ettiklerini göstermek.

C. Coğrafya Dersinin Hedefleri :

- 1- Çocuklara memleketimizi ve yurttaşları tanıtmak ve sevdirmek.
- 2- İnsanların birbirleriyle ve coğrafi muhitleriyle karşılıklı tesirlerini, insan kümelerinin hayat şekillerini ve geçinme tarzlarını tetkik ettirerek Türk çocuklarını memleketin iktisadi kalkınmasında müessir unsur haline getirmek;
- 3- Dünya ve dünyanın güneş sistemindeki yeri, hareketleri ve bunun neticeleri, Dünya üzerinde olagelen coğrafya hadiseleri hakkında çocuklara bilgi kazandırmak, vatanımızla en çok temasta bulunan ve ilgisi olan

memleketler üzerine biraz daha etraflı olmak üzere dünya üzerindeki başka memleketleri ve milletleri tanıtmak;

- 4- Çocuğu, sık sık görüp temasta bulunduğu coğrafi hadiselerin sebeplerini araştırmaya ve hadiseler arasındaki bağlılık ve ilgileri bulup çıkarmaya alıştırmak.
- 5- Harita fikri vermek, çocukları haritadan anlar ve istifade eder bir hale getirmek.

D. Yurt Bilgisi Dersinin Hedefleri :

- 1- Millet mefhumunu ve Türk milletinin karakterini, ululuğunu, kudretini çocuklara kavratmak, Türk milletini sevdirmek, saydırmak, Türk askerini ve Türk ordusunu sevdirmek, saydırmak, bizim için askerliğin önemini kavratmak;
- 2- Atatürk'ün kurduğu Cumhuriyet rejiminin mahiyetini, Türkiye'de nasıl kurulduğunu, bu rejimin başka rejimlere üstünlüğünü, Türkiye'nin hayatı ve istikbali için ne kadar önemli ve zaruri bulunduğunu talebeye kavratmak ve onları Cumhuriyet rejimi için sadık ve fedakar birer yurttaş olarak yetiştirmek;
- 3- Türk inkılabının manasını, muhtelif cephelerin önemini, Türkiye'nin saadet ve refahına yaptığı ve memleketin istikbaline yapacağı tesiri talebeye kavratmak, onları Atatürk inkılabının fedakar birer unsuru olarak yetiştirmek;
- 4- Türkiye'de devlet teşkilatını çocuklara, onların seviyelerine göre anlatmak ve öğretmek;
- 5- Kanun mefhumunu talebeye kavratmak, kanuna ve devlet otoritelerine itaat duygusunu ve itiyadını vermek, talebeye vazife ve hak mefhumlarını kavratmak ve Türk vatandaşlarının vazifelerini ve haklarını ve bu vazifelerle hakların önemini kendilerine telkin etmek;

- 6- Millet ve yurt işlerine karşı, talebede son derecede alaka uyandırmak, millet ve yurt menfaatini her menfaatin üstünde tutmayı, millet ve yurda karşı canla, başla hizmet etmeği kendilerine itiyat ve ülkü haline getirmek.
- 1948 yılında hazırlanan Milli Eğitim Bakanlığı İlkokul Programı 1936 yılı programıyla benzer ilkeler taşımaktadır.

IV. 1962 Yılı Programı

1962 yılı İlkokul program taslağında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri, “Toplum ve ülke incelemeleri” adı altında birleştirilmiştir. Bu programda ilkokulun amaçları (Hedefler) saptanmış ve bunlar dört ana başlık altında toplanmıştır. Bu başlıklar şöyledir:

- 1- Kişisel bakımdan: Sağlık, temizlik-düzen, beslenme bilgi ve alışkanlıkları edinmiş; kazalara karşı tedbirli; canlı ve cansız varlıkları sever korur ve faydalanır; okuma-yazma ve hesap becerilerini kazanmış; öğrenme hevesi artmış, tekniklerini bilir; bilimsel düşünme yollarını öğrenmiş; yurdunu sever, tanır, tanıtır ve hizmet eder; görev ve sorumluluk alır; güzel sanatlara ve güzel şeylere hayranlık duyguları gelişmiş; boş zamanlarını iyi kullanır; başarıyı aşırı öğrenmeye, başarısızlığı aşırı düşünmeye götürmez kişiler olarak yetiştirmek.
- 2- İnsanlık münasebetleri bakımından: Aile hayatının dayandığı ilkeleri bilir, görev ve sorumluluk alır; Başkaları ile beraber yaşayabilir, çalışabilir bir insan olarak yetiştirmek.
- 3- Ekonomik Hayat Bakımından : İnsan gücünün ve tabiat kaynaklarının yurt kalkınmasındaki etkisini kavramış; toplumda bağımsız bir kişi olarak çalışmak ve geçimini temin etmenin zaruri olduğunu bilir; iyi bir yoğaltman oluş nitelik ve becerilerini kazanmış bir birey olarak yetiştirmek.
- 4- Toplumsal hayat bakımından : Türk milletinden olmakla gurur duyar; demokrasi ilkelerini kavramış, davranımına uygular; toplumların

ilerlemesinde bilgi ve tekniğin önemini kavramış; komşu ve uzak memleketler ve diğer milletler hakkında basit bilgiler edinmiş kişiler olarak yetiştirmek.

1962 İlkokul Programı Taslağına Göre Hayat Bilgisi, Toplum ve Ülke İncelemeleri Derslerinin Amaçları :

- 1- Türk çocuğunu ailesine, ulusuna, yurduna, Türk Devrimlerine ve ülkelerine bağlı çalışkan, araştırmacı, inceleyici, fedakar ve fazilet sahibi iyi bir vatandaş, mükemmel bir insan olarak yetiştirmek.
- 2- Çocukları şerefli bir geçmişi olan büyük bir milletin evlatları olduklarını duyarak, Türk ulusunun geleceğine olan güvenlerini artırmak ve Türk ulusunun ülkelerini gerçekleştirmek için her fedakarlığı göze alabilecek bir karakter kazandırmak.
- 3- Olumlu karakter özellikleri kazandırmak, her yönden görev ve sorumluluk alabilecek hale getirmek, aile bütünlüğüne bağlı, yuvanın saadetini geliştirmesinde hizmet duygularını geliştirmek.
- 4- İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını kavratmak, grup faaliyetlerine katılmasını, başkalarına yardım etmesinin önemini takdir ettirmek ve uygulayabilir hale getirmek.
- 5- Ulusal kaynakları tanımak ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavratıp benimsetmek.
- 6- Yurdu ve dünyayı tanımak; çocuklara plan, kroki ve harita fikri vermek, onları bu araçları anlar ve uygular hale getirmek.

V. Hayat Bilgisi Dersi ve Sosyal Bilgiler

1926 yılına kadar İlkokullarda Tabiat Tetkiki, Ziraat ve Hıfzıssıha, Coğrafya ve Tarih Mebadisi, Musahabat-ı Ahlakiyi-ye ve Malumat-ı vataniye gibi dersler vardı. 1926 yılında çıkarılan “İlk Mektep Müfredat

Programı” nda bu dersler “**Hayat Bilgisi”** adı altında toplandı. Bu ders ilkokulların I,II ve III. Sınıflarında okutulmaya başlandı.

A. 1926-1930 İlk Mektep Müfredat Programına Göre Hayat Bilgisi Dersinin Hedefleri :

Bu programda Hayat Bilgisinin hedefleri dokuz madde altında toplanmıştır.

- 1- İçinde yaşadığı coğrafi muhitte tesadüf edilen en maruf taş, maden, nebat ve hayvanları çocuğa tanıtmak: etrafında cereyan eden tabii hadiseleri tetkik ve izah ettirmek; canlı mahlûkların yaşama şartlarını ve bunların yekdiğerine karşı icra ettikleri tesirleri göstermek.
- 2- Bir taraftan suyu, havası ve toprağı ile tabii muhitin insan üzerine yaptığı tesirleri, diğertaraftan insanın hayvan beslemek, ormak yetiştirmek, toprağı işlemek, yollar yapmak, kanallar açmak suretiyle tabiat üzerinde vukua getirdiğı tahavvülleri (değişme) göstermek.
- 3- Çocuğun mensup olduğı içtimaî muhitteki insanların mesai ve faaliyetlerini tetkik ettirmek. Aile, nahiye, belediye ve hükümet teşkilatının gayet müşahhas bir surette öğretmek.
- 4- Müşahadeye müstenid tetkiklerle çocuklarla insanın vücudu ve vücuttaki azaların vazifeleri hakkında malumat vermek. Bu mütealîk hıfzıssıha kaidelerini ameli bir surette öğretmek ve bilhassa her hususta çocukları temizliğe ve intizama alıştırmak.
- 5- Mektep hayatında aile veya şehir muhitindeki insanlar arasındaki tahaddüs eden hakiki vakalar münakaşa edilmek veyahut hayali masallar ve hikâyeler nakletmek suretiyle çocuklara ahlakî telkinler yapmak.
- 6- Mektebin bulunduğı köy veya kasaba, il civarı avarızını tetkik ettirilerek coğrafya ve yine aynı muhit dahilinde bulunan meşhur binalarla abideler ve

onlarla alâkadar tarihî şahıslar hakkında malumat verilerek tarihe bir hazırlık yapmak.

- 7- Hayat Bilgisi dersine müteallik müşahade ve tecrübeleri, dersle alakadar resim, el ve toprak işlerini, koleksiyonları bizzat çocuklara yaptırmak suretiyle onları faaliyete sevk etmek, kendilerine işlemek ve çalışmak zevk ve hevesi vermek.
- 8- Bir taraftan çocukların tetkik ve müşahade kabiliyetlerini artırmak, diğer taraftan gördüklerini ve bildiklerini bizzat şifahen (sözlü), ve tahriren (yazılı) iş vasıtasıyla doğru ve güzel ifadeye alıştırmak. (Hayat Bilgisi derslerinde çocukların yaşlarıyla uygun olarak ifade ve beyan kabiliyetlerinin inkişafına bilhassa itina olunacaktır).
- 9- Müşterek mesai sayesinde talebe arasında yardımlaşma ve dayanışma hislerini uyandırmak ve kuvvetlendirmek (MEB.1930:7-8).

B. 30.05.1990 Tarih ve 62 Sayılı T.T.K.B ile 25.06.1990 Tarih ve 2315 Sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanan ilk okul 4. Ve 5. Sınıflar Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık Dersleri Programı :

4. sınıflar 5 Üniteden oluşup; yaşadığımız yer, ilimiz ve bölgemiz, yurdumuz Türkiye, Tarih ve Tarihte Anadolu, Türkler ve İslamiyet ve Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri konularını içerir.

5. sınıf konuları 6 üniteden oluşur ve içeriği şöyledir : Osmanlı Devleti, dünyamız, yurdumuz ve komşularımız, Osmanlı Devletinin duraklama ve gerileme devri, Cumhuriyete nasıl kavuştuk, Türk dünyasına toplu bakış, II. Dünya Savaşı, Demokratik hayat ve Anayasamız.

C. İlköğretim Okullarında Hayat Bilgisi Dersinin Programı ise şöyledir: (Hayat Bilgisi Programı,T.T.K.B.03.12.1997 Tarih ve 161 Sayılı Kararı ile Kabul Edilmiş; Ocak 1998 Tarih ve 2484 Sayılı Tebliğler Dergisinde Yayınlanmıştır).

1.sınıf : 10 Üniteden oluşur ve şu konuları içerir: Okula Başlıyorum, Sınıf Etkinliklerine Katılı ve Görev Paylaşımı, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, Ben ve Ailem, Yılın Bölümleri, Güneş ve Dünyamız, Sağlıklı Büyüyelim, Bizim Bayramımız 23 Nisan, Çevremiz ve Canlılar, Tatile Girerken

2. sınıf : 11 Üniteden oluşur ve şu konuları içerir: Okulumuz açıldı, Okulda ve evde dayanışma, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, Sağlıklı büyüyelim, Taşıtlar ve Trafik, İletişim, Görüyorum ve Duyuyorum, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Çevremizdeki canlılar, Uzay ve Dünya, Tatile Girerken.

3.sınıf : 12 Üniteden oluşur ve şu konuları içerir : Okulumuz açıldı, bilinçli tüketicilik ve verimlilik, Cumhuriyet Bayramı ve Atatürk, yaşadığımız yer toplum hayatımız, sağlıklı büyüyelim, çevremizdeki canlılar, uzay ve dünya, ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Çevremizdeki Maddeler, Hareket ve Kuvvet, Tatile Girerken.

D. İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Dersi öğretim programı 4. ve 5. Sınıflarda Haftada üçer saat olmak üzere her sınıf için 36 haftada toplam 108 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır.

Konular Tarih, Coğrafya, Vatandaşlık, Ekonomi, Psikoloji, Sosyoloji, Antropoloji, Hukuk ve Eğitim alanlarıyla ilişkili olmak üzere çok yönlü bir bütün şeklinde işlenir.

E. M.E.B İlköğretim Genel Müdürlüğü, ilköğretimdeki Birleştirilmiş Sınıflar için Sosyal Bilgiler Programını şöyle düzenlemiştir. (Komisyon, Ankara,2000)

4.sınıf: Aile, Okul ve Toplum Hayatı, Yakın Çevremiz, İlimiz ve Bölgemizi Tanıyalım, Tarih, İlk yurdumuz ve Tarihte Anadolu.

5. sınıf : Vatan ve Millet, Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk, Güzel Yurdumuz Türkiye, İslamiyetin Doğuşu, Yayılışı ve Türkler.

F. İlköğretim Okulu Ders Programları :

Sosyal Bilgiler 6. Sınıf : (Demokratik Hayat, Coğrafya ve Dünyamız, Türkiye Tarihi, Moğollar ve Diğer Türk Devletleri, Türkiye'miz, Osmanlı Devletinin Kuruluşu)

7. sınıf : (Türkiye'nin Coğrafi Bölgeleri, İstanbul'un Fethi ve Sonrası, Avrupa'da Yenilikler, 17. Ve 18.Y.Y.da Osmanlı Devleti, 19. Ve 20. Y.Y.da Osmanlı Devleti, Osmanlı Kültür ve uygarlığı , Yurdumuzun Komşuları ve Türk Dünyası.

T.C.İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük Programı :

8. sınıf : (I. Dünya Savaşı, Kurtuluş Savaşı Öncesi Osmanlı imparatorluğunun Durumu, Mustafa Kemal'in Hayatı, Kurtuluş Savaşı, Türk İnkılabı, Türk Ordusu ve Milli Savunma, Türkiye Cumhuriyetinin Dış Siyaseti, Atatürkçülük.)

Vatandaşlık ve İnsan Hakları Eğitimi Programı :

7. sınıf (İnsanlığın ortak mirası, İnsan Hakları, Etik ve İnsan Hakları, Temel Hak ve Özgürlükler)

8. sınıf : (Devlet, Demokrasi, Anayasa, Vatandaşlık, Vatandaşlık Hakları ve Sorumlulukları, İnsan Haklarının Korunması, Milli Güvenlik ve Milli Güç Unsurları, İnsan Haklarının Korunmasında Karşılaşılan Sorunlar.

VI. Yürürlükteki Programa Göre Liselerde Sosyal Bilgiler

ve Sosyal Bilimler

A. Normal Liseler (Sayısal ve Sözel) :

(Tarih I-II, Coğrafya -I, Çevre ve İnsan-I, Genel Türk Tarihi-II, İslam Tarihi-II, Türkiye Fiziki Coğrafyası-II, Ülkeler Coğrafyası-II, Psikoloji-II, Felsefe-III, Felsefe Tarihi-III, Osmanlı Tarihi-III, T.C.İnk.Tarihi-III, Sosyoloji-III, Türkiye Beşeri ve Eko.Coğ.-III)

B. Fen Liseleri :

(Tarih-II, Coğrafya-III, Felsefe-III, T.C.İnk.Tar-III)

C. Özel Liseler :

(Tarih-I-II, Genel Türk Tarihi-II, İslam Tarihi-II, Coğrafya-II, Türkiye Coğrafyası-II.)

D. Anadolu Öğretmen Liseleri (Sayısal ve Sözel) :

(Tarih-I-II, Coğrafya-I, Psikoloji-I, Genel Türk Tarihi-II, İslam Tarihi-II, Türkiye F.Coğ.-II, Ülkeler Coğrafyası-II, Eğitim Psikolojisi-II, Felsefe-III, Mantık-III, Osmanlı Tarihi-III, İnsan İlişkileri-III)

E. Meslek Liseleri :

(Coğrafya-I, Tarih-I, Türkiye Fiziki Coğrafyası-II, Tarih-II, Halkla İlişkiler-II, İnsan İlişkileri-III, Felsefe-III, T.C.İnk.Tarihi-III).

F. Endüstri Meslek Liseleri :

(Coğrafya-I, Tarih-II, Felsefe-III, T.C.İnk.Tarihi-III).

G. Kız Meslek Liseleri (Normal) :

(Tarih-I-II, Coğrafya-I, T.C.İnk.Tarihi-III).

H. Anadolu Kız Meslek Liseleri :

(Psikoloji-II-III, İnsan İlişkileri-II, Felsefe-III, T.C.İnk.Tarihi-III).

İ. Anadolu İmam Hatip Liseleri :

(Tarih-I-II, Coğrafya-I, Genel Türk Tarihi-II, İslam Tarihi-II, Türkiye Fiziki Coğrafyası-II, Psikoloji-II, Osmanlı Tarihi-III, Felsefe –III, Ülkeler Coğrafyası-III, Türkiye Beşeri ve Ekonomi Coğrafyası-III, T.C.İnk.Tarihi-III).

J. Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi :

(Tarih-I, Coğrafya-I, Türkiye Coğrafyası-II, Sanat Tarihi-II-III, Psikoloji-III, T.C.İnk.Tarihi-III, Felsefe-III, Sosyoloji-III, Osmanlı Tarihi-III, Türkiye Beş.ve Ek.Coğ.-III).

K. Otelcilik ve Turizm Liseleri :

(Tarih-I, Coğrafya-I, Beşeri Münasebetler-II, T.C.İnk.Tarihi-III)

VII. Yürürlükteki YÖK Programında Fakülte ve Yüksek Okullarda Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler

Türkiye’de Y.Ö.K Kurumuna bağlı olan bütün Fakülte ve Yüksek Okullarda, zorunlu ders olarak “Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi” okutulmaktadır. Toplam 60 kredi ve 2 yarıyıl olan bu ders, bazı Fakülte ve Yüksek Okullarda birinci, bazılarında ise 3. Sınıflarda 2 yarıyıl boyunca okutulmaktadır.

Türkiye’deki Eğitim Fakülteleri ve Fen-Edebiyat Fakültelerinde “Yeniden Yapılanma” programı doğrultusunda derslerin isim ve içeriklerinde değişiklikler yapılmaktadır. Bu kapsamda İlk Öğretim Bölümlerinde bir “Sosyal Bilgiler Öğretmenliği” programı açılmıştır.

A. YÖK’na Bağlı Eğitim Fakültelerinde Okutulan Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimlerle İlgili Dersler :

1. İlköğretim Bölümüne bağlı Anabilim Dalları :

a) Sosyal Bilgiler Eğitimi : 4 yıl boyunca (Sosyal Bilimlere Giriş, İlkçağ Tar.ve Uyg., Genel ve Fiz.Coğ, Atatürk İlk.ve İnk.Tar, Felsefeye Giriş, Ortaçağ Tar ve Uyg., Genel Beş.ve Ek.Coğ., İslam Öncesi Türk Tar.ve Kült. Ülkere Coğ, Sosyolojiye Giriş, Osmanlı Tar, Türkiye Beş.ve Ek.Coğ, Psikolojiye Giriş, Cumhuriyet Tar., Türkiye Fiz.Coğ. Siyasal Düşünce Tar., Vatandaşlık Bilg,

Çağdaş Dünya Tar., Siyasi Coğ., Sosyal Bilimlerde Arş.Yönt., İnsan İlişkileri ve İlteşim,)

b) *Sınıf Öğretmenliği* : 4 Yıl Boyunca (Türk Tar.ve Kült., Coğrafyaya Giriş, Atatürk İlk.ve İnk.Tar., Uygarlık Tar.,Türkiye Cğ.ve Jeopolitiği, Üleker Coğ., Hayat Bilg.ve Sos.Bilg.Öğrt., Vatandaşlık Bilg.)

2. Ortaöğretim Bölümleri :

a) *Türkçe Öğretmenliği Bölümü* : İlk üç sınıfta : (Coğrafyaya Giriş, Uygarlık Tar., Atatürk İlk.ve İnk.Tar., Ülkeler Coğ., Türkiye Coğ.ve Jeopol., Türk Tar.ve Kült., Sosyal Bil.Öğrt.,)

b) *Orta Öğretim Sosyal Alanlar/Tarih Eğitimi*: 4 Yıl Boyunca : (Eski çağ Tar., Türk Tarihi, Yeni Çağ Tar., Yakın Çağ Tar., Düşünce ve Demokrasi Tar., Atatürk İlk.ve İnk. Tar., İslam tar., Türkiye Tar., Osmanlı Tar.-II-III-IV.,Türk Kültür Tar., Milli Mücadele Tar., Avrupa Tar., Ön Asya Tar., Türkiye Cumhuriyeti Tar., Osmanlı Müess.Tar., Osmanlı Sos.ve İkt.Tar., 19.Y.Y.İslam Dünyası Tar., Çağdaş Türk Dünyası Tar., Tarih Felsefesi, Sosyolojiye Giriş, Tarihi Coğrafya.)

c) *Coğrafya Eğitimi* : 4 Yıl Boyunca : (Coğrafyaya Giriş, Genel Beş.Coğ., Bilim Tar., Antropoloji, Türkiye Coğ., Atatürk İlk ve İnk.Tar., Kültür Coğ., Ulaşım ve Sanayi Coğ., Asya Coğ., Sosyal Psikoloji, Türkiye Fiz.Coğ., Tarihi Coğ.Araş., Amerika Coğ., Türk Ülkeleri Coğ., Ortadoğu Ülkeleri, Şehir Coğ., Türkiye Ek.Coğ., Turizm Coğ., Komşu Ülkeler Coğ., Türkiye Beş.Coğ., Avrupa Coğ., İdari Coğ., Siyasi Coğ ve Jeop.,)

d) *Felsefe Grubu Eğitimi* : 4 Yıl Boyunca : (Felsefeye Gir., İlk Çağ.Tar.ve Med., Sosyolojiye Gir., Atatürk İlk ve İnk.Tar., Ortaçağ ve Rönesans Fel.T.ve Met., Psikolojiye Gir., Türk İslam Fel.Tar., 17.Y.Y.Fel.Tar.ve Med., Bilim Tar ve Fel., Siyaset Fel., Deneysel Psikoloji, 18.Y.Y.Fel Tar.ve Med., Ahlak Fel., Sosyal Psikoloji, Çağdaş Fel. Ve Med., İnsan Hakları,

Çağdaş Sos.Kuran., Felsefi Antropoloji, Felsefe Prog., Çağdaş Türk Düş.Tar.,)

B. YÖK'ne Bağlı Fen –Edebiyat Fakülteleri, İlahiyat Fakülteleri, İletişim Fakülteleri, Hukuk Fakülteleri ve Mühendislik Fakültelerinde Sosyal Bilgiler ve Sosyal Bilimler :

Fen – Edebiyat Fakültelerinin Tarih, Coğrafya, Felsefe, Sosyoloji Bölümlerinde ağırlıklı olarak Sosyal Bilim içerikli dersler okutulmaktadır. İlahiyat Fakültelerinin “İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği” Programında çoğunlukta; “ İlahiyat Programı”nda ise azınlıkta olmak üzere Sosyal Bilim Dersleri vardır. İletişim Fakültelerinde bulunan Halkla İlişkiler ve Tanıtım; Radyo Televizyon ve Sinema; Gazetecilik Bölümlerinde Sosyal Bilimler içerikli dersler bulunmaktadır. Aynı şekilde Hukuk Fakülteleriyle Mühendislik Fakültelerinin Çevre Mühendisliği ve Mimarlık Bölümlerinde de Sosyal Bilim içerikli dersler vardır.

VIII. Öneriler

Özellikle Lise düzeyinde uygulanan Eğitim-Öğretim Programlarında Sosyal Bilimler, amaca uygun bir işlevi yerine getirmekten uzaktırlar. Bunun en büyük nedeni; başlangıç çizgisi İlköğretime kadar inen “ Üniversiteye Hazırlık” heyecan ve stresidir. Böyle bir hedefe yönelen öğrenciler, araştırmacı ve yaratıcı olmaktan uzaklaşarak, mevcut bilgiler ezberlemekte; en kısa yoldan, sorulara doğru yanıtlar verip puan (not) almanın yollarını aramaktadırlar. Halbuki sürekli değişen ve gelişen dünyada durağan (Statik) değil, hareketli (Dinamik) bir gençlik yetiştirmek gerekir. Araştırmayan, yaratıcı olmayan, sadece mevcut bilgi birikimini ezberlemekle yetinen bir gençlikten bu dinamizm beklenemez. Toplumunu ilgilendiren her gelişme Sosyal Bilimlere konu olacağı için Sosyal Bilgilerle Sosyal Bilimler, toplumsal bütün gelişim ve değişimlerle iç içedirler. Çağdaş, modern ve demokratik bir toplum olmanın yolu bu değişim ve gelişimleri anında algılamak ve benimsemekle mümkündür. Bilgi toplumu

olmanın yolu da buradan geçer. Baş döndürücü bir hızla yol alan bu süreçte ezberci ve durağan bir eğitim ve öğretim anlayışının terk edilerek; araştırmacı, tenkitçi, eleştirici, hattâ özeleştirici bir eğitim ve öğretim anlayışına yönelmek gerekir.

Abstract : Social Sciences and Humanities have been accepted as the educational program of citizens by many countries.

Humanities acquaint with the peoples that society, area, country, and the world, in which they live, and they teach their historical period.

Since social sciences cover every subject related to society, its historical process goes back to ancient times. Humanities and social sciences show resemblances.

But there is the following differences between them:

Social sciences cover subject areas which are History, Geography, Sociology, Law, Psychology, Citizenship course and humanities are the teaching programmes. In other words. It is a concept which is created by training areas in educational intities. Social sciences include every type of improvement and evaluation related to humanity.

Heredotus who is known as the father of history and Ptolemaios who is a famous geographer are social scientists who have ever been known.

Kaynakça

Ataünal, Aydoğan, Özalp, Reşat Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı, İstanbul, 1977.

Ergin, Osman. Türk Maarif Tarihi, İstanbul, 1942.

Yücel, Hasan Ali. Türkiye'de Orta Öğretim. İstanbul, 1938.

Öymen Hıfzurrahman Raşit. Yeni Mektebe Doğru. İstanbul, 1931

Uzunçarşılı İsmail Hakkı. Osmanlı Tarihi. C.5

Uzunçarşılı İsmail Hakkı. Osmanlı İlmiye Teşkilatı. Ankara, 1988.

Sönmez, Veysel. Hayat Bilgisi Öğretimi ve Öğretmen Klavuzu. İst. 1999

T.C. M.E.B. Maarif Şuraları. 1943-1947. 1949-1954. 1957-1962-1971-1975.

T.C.M.E.B. Tebliğler Dergisi.

T.C.M.E.B. İle İlgili Kanunlar (1920-1970 arası).